

Eerder maakten wij er melding van dat admiraal Hart eind december besloten had, de Amerikaanse onderzeeboten uit de Philippijnse wateren terug te trekken, en dat hij begin januari voor het denkbeeld gewonnen was, ze in Soerabaja te stationeren waar ook een flink deel van de bovenwatereenheden van de *Asiatic Fleet* zijn basis zou vinden. Op de bovenwatereenheden komen wij nog terug, ten aanzien van de Amerikaanse onderzeeboten vermelden wij dat het met hun torpedo's sukkelen bleef. Zij hadden er ook niet veel van, doordat bij de grote Japanse luchtaanval op de Amerikaanse marinebasis bij Manila alle reservetorpedo's verloren waren gegaan. Bij het Marine-etablisement in Soerabaja waren slechts heel andere torpedo's beschikbaar – men had daar ook niet de scheepsonderdelen waaraan de Amerikanen behoefte hadden. Het kostte veel moeite om te bereiken dat telkens een deel van de in totaal negen-en-twintig Amerikaanse onderzeeboten in actie was. In januari en februari slaagden zij er in, in totaal elf (over het algemeen niet grote) Japanse schepen tot zinken te brengen; drie onderzeeboten gingen verloren, één doordat hij op een rif liep.

Na de komst van de eenheden van de *Asiatic Fleet* bevonden zich dagelijks meestal enkele duizenden Amerikanen in Soerabaja of, als zij een wat langer verlof hadden, elders op Java. Zij smeten met dollars en dat zette nogal eens kwaad bloed bij de Nederlandse zeelieden. Verder, aldus Vromans,

'meenden die Amerikanen, met hun onbegrip van de toestanden, dat nu werkelijk elke vrouw die zij zagen, een vogelvrij onderdeelje was van het *no-man's-land*, zoals zij Indië (tot in de hogere rangen) zagen, in plaats van een land dat territorir was van een bondgenoot tegen Japan.'¹

Vechtpartijen en andere kleine incidenten met de Amerikanen deden zich in Soerabaja en elders nogal eens voor, trouwens óók (later) met de Australiërs, die met hun als grof ervaren optreden soms nog meer aanstoot wekten dan de Amerikanen.

¹ A. G. Vromans: 'Bespreking van S. E. Morison: *The two-ocean war*' (1964), p. 19.